

## VELIKI I MALI DVORAC PEJAČEVIĆ U NAŠICAMA

Našice su po mnogo čemu znane, osobito po svojim kulturno-povijesnim spomenicima ili njihovim ostacima iz srednjovjekovna doba (templari, ivanovci, franjevci, Bedemgrad, crkva sv. Martina i barokizirani franjevački samostan sa crkvom sv. Antuna). Najpoznatije su Našice ipak po dva dvorca s perivojem i vlastelinstvu obitelji Pejačević (Pejacsevich), koja je bila nazočna u Našicama 211 godina. Poznate su Našice po lijepom krajoliku i povoljnom smještaju.

Dvorci u Našicama ne bilježe odviše veliku starost, za razliku od našičkoga vlastelinstva kojega prošlost seže u srednji vijek. Najstarije spominjanje Našica u službenoj ispravi potječe iz 1229. godine. U stoljećima srednjega vijeka na prostoru Našica valja razlikovati tri urbanističko-arhitektonske i prostorne cjeline: tvrđavu (castrum), trgovište (oppidum) i gospoštiju (vlastelinstvo).

Godinama se nagađala lokacija našičke tvrđave, jer se ona tražila u samome mjestu. Novija su istraživanja pokazala da je našička tvrđava Bedemgrad iznad Gradca, nekoliko kilometara od Našica, i da ju je podigla u 14. stoljeću plemićka obitelj Aba, koja je bila u srodstvu s kraljevskom kućom Arpadovića. Tvrđava se spominje od 1396. godine nadalje kao castrum Nekchevar (Nekche, Nekchee). Abe posjeduju tvrđavu u 14. stoljeću, tijekom 15. stoljeća u posjedu je Gorjanskih, a Iločki je drže od 1506. ili 1507. godine. Posljednji vlasnik tvrđave bio je Ladislav More. Tvrđava je pala u turske ruke devet godina nakon trgovišta.

### BIG AND SMALL CASTLE OF PEJAČEVIĆ COUNTS IN NAŠICE

*In the Slavonian town of Našice, well known trading center dating back to the Middle Ages, there is a long tradition of nobility, but the castles of Pejačević family, built in the 19<sup>th</sup> and 20<sup>th</sup> centuries, are of relatively recent origin. The big Baroque castle was built in 1812, and was completely renovated a half a century later when it actually received its present appearance. The small Neo-Classicist castle was built around 1907. Both castles were abandoned in 1945 and nowadays the big castle accomodates a museum while the small one, curently undergoing renovation, serves as a music school and has some other public uses. The castles are situated in a big and beautiful park with a lake which, although protected, is not fully maintained. The Pejačević family gave to Croatia numerous renowned politicians and public figures, the best known of which is composer Dora Pejačević who composed her music in the very town of Našice in the early 20<sup>th</sup> century.*

Trgovište, odnosno mjesto Našice, spominje se prvi put 1403. kao Oppidum Nechce i zatim 1408. godine kao Civitas Nechce. Mjesto je postojalo još mnogo prije, jer između 1275. i 1285. godine vjernici grade samostan i crkvu franjevcima, a otprilike u isto doba gradi se i župna crkva Presvetoga Trojstva, koja je porušena 1826. godine. Oko 1520. trgovište je imalo stotinjak kuća.

Mjesto je 1536. osvojio veliki vezir Ibrahim i zajedno s Podgoračem dobio ga na poklon od sultana.

Našičku gospoštiju posjeduje od početka 13. stoljeća do 1240. godine ban Đula (Gyula) Šikloški, koji je poklonio mjesto Našice i jedan dio posjeda templarima. Zbog sudjelovanja u pobuni protiv kralja Bele IV, Đula gubi našički posjed pa herceg Koloman



Južno pročelje velikog dvorca (razglednica 1927.)

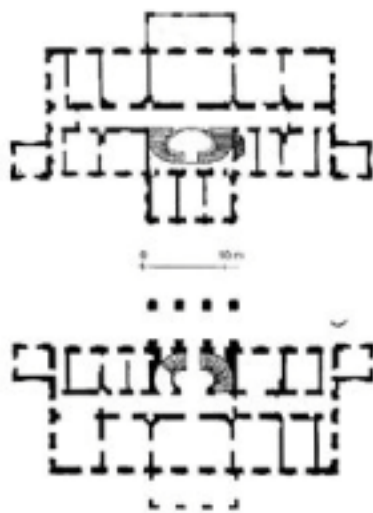


Sjeverno pročelje malog dvorca (razglednica prije 1918.)

daruje našičku gospoštiju 1240. svome peharniku Dimitriju iz plemena Aba i njegovim nasljednicima. Templari (božjaci) su zadržali svoj dio posjeda do ukinuća reda 1312. godine. Tada su ih naslijedili ivanovci (hospitalci, danas Malteški red), koji su ostali u Našicama do dolaska Turaka.

Turci su napustili Našice 1687. godine. Vojnoj upravi podvrgnuto je 1691. našičko okružje, koje su činila naselja: Našice, Ceremošnjak, Zoljan, Seona, Klokočevci, Vukojevci i Podgorač. Prema popisu iz 1698. godine, Našice su imale samo 18 kuća. Pučanstvo je moralo plaćati porez Komorskom nadzorništvu u Osijeku (Dvorskoj komori) kao svome zemljišnom gospodaru do 1702. godine, kada je u posjed našičke gospoštije uveden pukovnik Johann Ferdinand barun Kyba von Kinsfeld, zapovjednik Uojne krajine u Brodu. Već sljedeće, 1703. godine gospoštija je ponovno pripala Dvorskoj komori i kralj Leopold I. daje vlastelinstvo na uživanje barunici Katarini de Cordua, udovici grofa Caraffe, uz plaćanje svote od 40.000 forinti. Ona je bila u posjedu našičke gospoštije do

30. rujna 1708., kada joj je bio isplaćen uloženi novac i kada je posjed ponovno pripao Dvorskoj komori. Vlastelinstvo je tada povećano za nekoliko sela: Sušine, Gornja i Donja Motičina, Šaptinovci i Gradac. Darovnicom od 29. listopada 1723. kralj Karlo VI. daruje našičko imanje svome

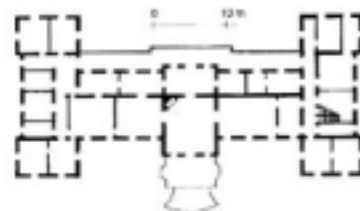


Tloris kata (gore) i prizemlja velikog dvorca

komorniku Franzu Antunu knezu od Lamberga, koji ga je već 30. svibnja 1726. prodao generalu Josephu Antonu grofu Oduyer (Oduyr) za 20.000 forinti. Nakon

smrti generala Oduyera, zapovjednika osječke tvrđe i vrhovnoga zapovjednika Slavonije i Srijema, njegova udovica prodaje gospoštiju 3. kolovoza 1734. braći Ignjatu i Josipu II. barunima Pejačević za 18.000 forinti. Nakon čestih promjena vlasnika, našičko je vlastelinstvo konačno došlo u posjed obitelji koja će ga držati puna dva stoljeća, sve do Drugoga svjetskog rata.

Pejačevići su kupili površinom velik posjed od oko 500 km<sup>2</sup>, ali vrlo slabo naseljen. Godine 1720. na vlastelinstvu je bilo 48 selišta, dvije godine poslije broj selišta



Tloris prizemlja malog dvorca

povećao se na 77, a 1726. godine zabilježeno je 68 selišta, jednako kao i 1745. godine. Upravitelj gospoštije Anton Rokhinger proveo je u listopadu 1736. popis domaćinstava i sela na području vlaselinstva. Bilo je tada samo 253 kuće i domaćinstva, koja su ukupno posjedovala 297 konja, 168 volova, 244 krava i teladi, 449 ovaca i koza, 958 svinja i 54 košnice pčela. Zabilježen je tada 31 mlin vodenica i 4744 stabla šljiva. Zemljišta je bilo mnogo, ali je bilo uglavnom zapušteno ili ga je trebalo krčiti. Zbog toga su brojne obitelji napuštale svoja ognjišta i selila se. Bila je to tada opća pojava, ali rijetko gdje tako masovna kao u Našicama. Marko III. barun Pejačević (1694.-1762.) plaćao je onima koji su dovođili seljake iz Hrvatske ili Vojne krajine na njegov posjed. Dugogodišnjim marom i radom

našička je gosposštija uzdignuta među najbolje i najbogatije slavonske posjede tijekom 19. stoljeća. Vlastelinstvo je u doba Ferdinanda grofa Pejačevića 1848. godine posjedovalo 203 selišta, a to je veliko povećanje u odnosu na stanje od prije sto godina. Potkraj 19. i početkom 20. stoljeća vlastelinstvo zauzima 20.010 hektara (34.800 jutara). Gospodarstvom je upravljala vlastelinska uprava u Našicama, a djelomično je vlastelinstvo bilo i u zakupu (Marijino Polje zakupio je Eduard Stengl). Nakon Prvog svjetskog rata i raspada Austro-Ugarske Monarhije, veći je dio vlastelinstva dr. Teodor grof



Veliki dvorac od 1806.-1810.

Pejačević pretvorio u *Dioničko društvo Krndija*, u kojemu je imao više od 50 posto dionica. Tako je izbjegao provedbu agrarne reforme i dijeljenja velikoga imanja. Ta agrarna reforma konačno je uređena zakonom od 1931. godine kojim je bio predviđen zemljišni maksimum od 500 hektara.

U Našicama se, gotovo jedan pokraj drugoga u velikom perivoju, nalaze dva dvorca grofova Pejačević: veliki i mali dvorac, kako su ih sami Pejačevići nazivali. Našičani ih običavaju danas nazivati stari i novi dvorac, a ponegdje u literaturi mogu se naći nazivi zimski i ljetni dvorac ili dvorac i Iovački dvorac. Ti su nazivi iz literature neutemeljeni. Mali je dvorac bio građen za Marka VI.



Zapadno pročelje velikog dvorca

(1882.-1923.), najstarijega sina dr. Teodora Pejačevića.

Veliki dvorac u Našicama građen je između 1811. i 1812. godine. Polovicom siječnja 1811. Vincencije grof Pejačević (1780.-1820.) dao je kopati temelje, 11. ožujka opat Stjepan Darašević blagoslovio je, uz veliko mnoštvo naroda, kamen temeljac budućega dvorca, a u siječnju 1812. dvorac je bio gotov. Do gradnje našičkoga dvorca Pejačevići su živjeli u Virovitici i na svojim drugim posjedima. Dvorac je od svoga nastanka nekoliko puta mijenjao izgled, osobito u doba grofa Ladislava (1824.-1901.), oko 1850. godine, kada je dvorac poljepšan. Morao se dvorac popravljati i nakon potresa u svibnju 1817. godine. Dvorac je bio pravokutnoga tlorisa, s devet prozorskih otvora

na južnom ulaznom pročelju. Središnji dio dvorca, u širini tri prozorske osi, bio je istaknut većim prozorima i altanom, nošenom s četiri masivna stupa s tri luka. Izgled dvorca potpuno je promijenjen u siječnju 1865. kada je grof Ferdinand Karlo Rajner (1800.-1878.) dao dograditi dvorac: tlocrtno ga je povećao tako da je sjeverno i južno pročelje dobilo trinaest prozorskih otvora, bočni rizaliti oblikovani su poput tornjeva s kupolastim krovom, na mjestu altane dograđen je dvorac u obliku dubokoga rizalita s ukrasnim završetkom s volutama, balustradom i satom, krovnište postaje mansardno itd. Prilično skroman barokni dvorac pretvoren je u reprezentativan kasnobarokni dvorac s bogatim arhitektonskim uresima.

Pravokutni tloris dvorca temelji se na jednostavnom predlošku središnjega hodnika, gdje se s njegove obje strane nižu sobe. Središnji dio tlocrta s jedne strane hodnika zauzima eliptično stubište s kasnobaroknom kamenom ogradom, a s druge strane velik salon u prizemlju i na katu. Južno pročelje dvorca, gdje je glavni ulaz, okrenuto je prema naselju i gradskom parku, gdje je nekad stajala župna crkva sv. Trojstva. Zbog nagiba terena dvorac je jednokatan prema



Sjeverno (perivojno) pročelje velikog dvorca

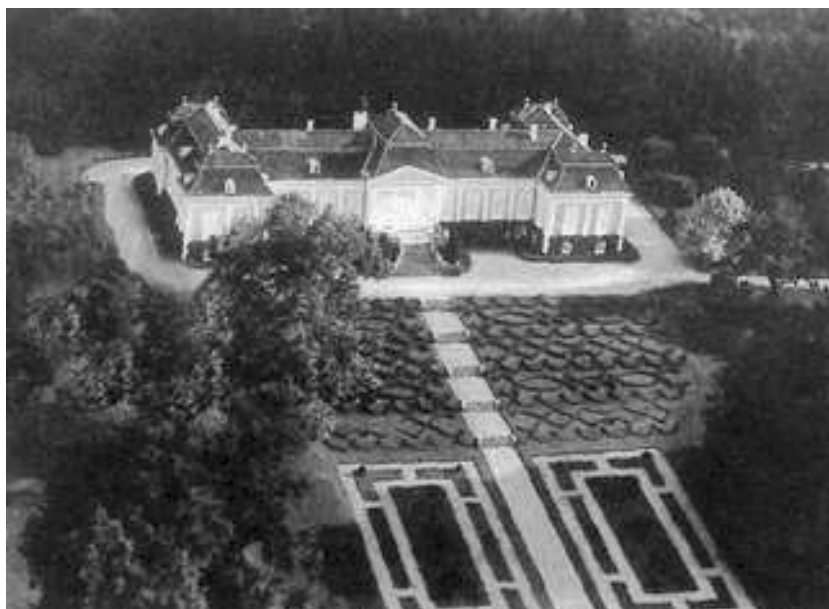


Salon velikog dvorca

glavnom ulazu i naselju, a dvokatan prema perivoju. Unutrašnjost dvorca bila je osobito bogata stropnim štukaturama, ugrađenim namještajem, drvenim zidnim oblogama, "mozaik" parketima i bogato ukrašenim dovratnicima. Nešto je od toga i danas očuvano. Kuhinja dvorca nalazila se u izdvojenoj zgradi u perivoju (u blizini oranžerije), a hrana se prevozila električnom željeznicom u podzemnom tunelu koji je spajao dvorac s kuhinjom. Tijekom Drugoga svjetskog rata dvorac je koristila njemačka vojska od 1943. do 17. travnja 1945. U suterenu dvorca bila je smještena njemačka ratna bolnica za ratnih aktivnosti u Našicama. U ratu su oštećena pročelja i krov dvorca. Od 1945. godine do danas dvorac se koristio u različite svrhe: od vojarnje, škole i vrtića do sjedišta državne uprave i različitih udruga. Danas su u dvorcu smješteni Zavičajni muzej i galerija.

Mali dvorac je prizemna dopadljiva neoklasicistička građevina. Podignut je stotinjak metara zapadno od velikoga dvorca. Njegova je gradnja počela 1904. ili 1905., a useljenje u dvorac bilo je 27. svibnja 1907. godine. Tlorisno je dvorac u

obliku izduženoga pravokutnika, sa središnjim plićim i ugaonim dubokim rizalitima, tako da tlocrt izgleda poput slova H. Južno ulazno i sjeverno glavno pročelje obilježavaju petnaest prozorskih osi (otvora) i trodimenzionalna plastičnost. Klasicistička strogost, istaknuta veličina otvora, bogatstvo arhitektonskih uresa i oblika, široko stubište s balustradom i posudama sa cvijećem te iznad svega geometrijski oblikovan vrt na nekoliko blagih terasa - sve to daje tom dvorcu izuzetnu ljupkost i ljepotu. Novi dvorac ulazi u



Mali dvorac s perivojem

povijest hrvatskoga graditeljstva po izvornom tehničkom rješenju zaštite od vlage i podzemne vode uporabom armirano-betonskoga korita, a to je početkom 20. stoljeća bila novost ne samo u Hrvatskoj nego i u tadašnjoj Austro-Ugarskoj Monarhiji. Iako je dvorac star samo osam desetljeća, njegovo je stanje, u vrijeme nastajanja knjige, vrlo loše: neodgovarajuće se koristi, održavanje je desetljećima izostajalo, unutrašnjost je uništena, vanjsko se stubište ruši,

vrt je potpuno nestao, na padini ispod dvorca (na mjestu ureznoga vrta) izgrađena je nikad korištena zgrada itd.

Rijetko koje mjesto ima tri dvorca. U Hrvatskoj su to imale jedino Našice, i to samo nekoliko godina. Baruni Adamovich Čepinski počeli su graditi dvorac u Našicama 1939. godine. Zbog Drugoga svjetskog rata dvorac nije dovršen, iako je građevinski bio izveden. U godinama nakon rata bio je srušen, a građevni je materijal bio raznesen. Danas još stoje temelji, nevidljivi u travi,

južno od željezničke pruge.

Uz veliki dvorac podignut je perivoj kojega je povijest gotovo nepoznata. Perivoj je mogao biti začet tek nakon izgradnje dvorca, a to znači poslije 1812. godine. Prije izgradnje dvorca vjerojatno je prostor današnjega perivoja bio pokriven prirodnim gajevima i šumom, osobito u nizinskom dijelu. Na katastarskoj karti iz 1862. perivoj je urisan, a to je dokaz da je tada postojao do kanala koji ga je dijelio od šume

na sjeveru. Vjerojatno je perivoj oblikovan oko 1850., kada je Ladislav grof Pejačević dotjerivao i dvorac. Politička karijera Ladislava, budućega hrvatskoga bana, brzo se razvijala pedesetih godina 19. stoljeća pa je trebalo urediti i dvorac i perivoj - dostojno tada već uglednoga vlasnika. Morao je tada nastati i staklenik, urisan na staroj katastarskoj karti, iako je njegovo historicističko pročelje moglo nastati i poslije. Perivoj iz sredine 19. stoljeća posjeduje obilježja pejzažnih perivoja, s historicističkim cvjetnjacima ispred glavnoga pročelja dvorca i staklenika. U drugoj polovici 19. stoljeća perivoj je proširen na sjever, na površinu prirodne šume, gdje je uređeno jezero s otočićem, i tada je perivoj počeo poprimati romantičarska obilježja. Dogradnja dvorca 1865. godine sigurno je potakla i ponovno uređenje perivoja. Nema dvojbe da je perivoj bio konačno oblikovan i uzorno održavan od



Karlo (Dragutin) III. Pejačević

kraja 19. stoljeća do tridesetih godina 20. stoljeća, u doba dr. Teodora grofa Pejačevića.

Ispred sjevernoga (glavnoga i reprezentativnoga) pročelja maloga dvorca izveden je istodobno s dvorcem i prilično malen, ali upadljiv neoklasicistički vrt, kojega je tlocrtna slika nastavak arhitektonske kompozicije dvorca. Kao rijetko gdje drugdje, ovdje je veoma



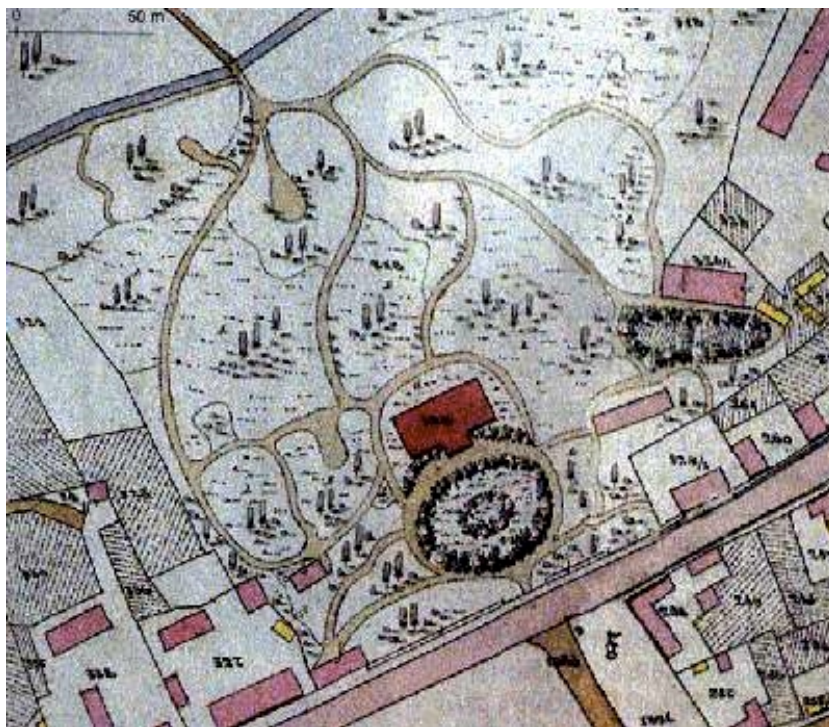
Ladislav Pejačević

uočljivo kompozicijsko i stilsko jedinstvo dvorca i vrta. Nasuprot pejzažno-romantičarskoj zamisli perivoja velikoga dvorca, vrt maloga dvorca pokazuje sa svojim geometrijskim ustrojem jednostavnost i čistoću ideje, potaknute klasičnim predloškom vrtne umjetnosti: središnja staza položena u osi dvorca, stubama se spušta niz padinu, dijeli vrt u dva simetrična dijela, koji su oblikovani šišanim nasadima šimšira i tise.

Osim povijesne i umjetničke vrijednosti, perivoj uz našičke dvorce posjeduje i izuzetnu botaničku i dendrološku raznolikost. Ističe se brojno staro drveće, primjerice:

mamutovac (*Sequoiadendron giganteum*), ginko (*Ginkgo biloba*), gimnoklad (*Gimnocladus dioicus*), katalpa (*Catalpa bignonioides*), paulovnja (*Paulownia tomentosa*), trnovac (*Gleditsia triacanthos*) te borovi (*Pinus*), smreke (*Picea*), tise (*Taxus*), divlji kesteni (*Aesculus hippocastanum*), lipe (*Tilia*), hrastovi (*Quercus*), platane (*Platanus*), bijele topole (*Populus alba*), javori (*Acer*), grabovi (*Carpinus*) i dr.

Velikki perivoj uz našičke dvorce, veličine oko 34,5 hektara, danas je osiromašen za brojne sadržaje i pojedinosti koji se mogu vidjeti na



Katastarska karta 1862.



Pogled na jezero u perivoju (1993.)

starim fotografijama. Perivoj se gotovo pretvorio u šumu i tek još pokoji vidici i livada sjeverno od dvorca podsjećaju na nekadašnje bogatstvo parkovnih slika. Od dopadljivih i pomalo kičastih cvjetnjaka ispred južnoga pročelja velikoga dvorca i staklenika (vidimo ih na starim fotografijama) nema više ničega. Cvjetnjak je, zajedno s historicističkim staklenikom (oranžerijom), nestao tijekom Drugoga svjetskog rata. Staklenik je izgorio u studenome 1944. godine.

Lijepom neoklasicističkom vrtu uz mali dvorac teško je ući u trag bez vrtnih arheoloških istraživanja. Osmostraničan drveni paviljon, poznat pod imenom Dorin paviljon, nestao je za Drugoga svjetskog rata i obnovljen je 1983., kada je djelomično uređen perivoj oko jezera (postavljen je tada novi most na otočić, izvedena je sjenica na otočiću, postavljene su klupe i dr.). Godine 1958. napravljen je plan obnove

perivoja koji je, srećom, samo djelomično ostvaren. Pravi je to, naime, primjer preoblikovanja povijesne parkovne arhitekture tako da se zauvijek izbriše povijesno vrijedna prepoznatljivost. Čak ni zaštita toga perivoja, prva 1949. i druga 1963. godine, nije spriječila promjene, oštećenja i osiromašnja našičkoga perivoja, koji pripada najvrjednijoj parkovnoj arhitekturi Slavonije i cijele Hrvatske.

Barunska, i od 1772. godine grofovskoga obitelj Pejačević bila je od svih svojih dvoraca i posjeda najviše vezana za Našice, iako je nosila pridjevak "Virovitički". Viroviticu su Pejačevići prodali još 1840. godine, Ruma je završila pod sekvestrom i bila rasparcelirana sedamdesetih godina 19. stoljeća, Podgorač je prodan 1902., a Retfala je nakon smrti Ladislava ml. Pejačevića (rođen 1828.) pripala njegovu zetu Manfredu grofu Clary-Aldringenu.

A Našice su ostale, i Pejačevići u njima, sve do Drugoga svjetskog rata kada je Petar grof Pejačević imenovan veleposlanikom Nezavisne Države Hrvatske u Španjolskoj i kada su ih zbivanja na kraju Drugoga svjetskog rata prisilila na odlazak i napuštanje staroga doma. Otad brojni potomci te obitelji žive posvuda u svijetu. Od tri loze obitelji Pejačević, najznačajnija je i danas još živuća virovitičko-našička grana.

Utemeljitelj virovitičko-našičke grane obitelji bio je Karlo (Dragutin) III., sin Josipa II., prvoga grofa Pejačevića. Nakon očeve smrti naslijedili su Karlo III. i brat mu Antun III. jednake dijelove imanja Našice i Viroviticu. Nakon Antunove smrti 1802. godine, Našice nasljeđuje Karlo III., čiji je sin Vincencio izgradio dvorac, a mlađi sin Ferdinand Karlo Rajner dogradio dvorac u Našicama.

Prvi hrvatski ban iz obitelji Pejačević bio je Ladislav stariji (1824.-1901.), koji je od 1844. do 1848. bio prisjednik banskoga stola u Zagrebu, a ban je bio od 1880. do 1883. godine. Za njegova banovanja, koje je uslijedilo nakon Ivana Mažuranića a prethodilo Karlu Khuenu-Hedervaryju, proglašeno je 15. srpnja 1881. sjedinjenje Vojne krajine s ostalim dijelovima Hrvatske. Bio je član izaslanstva koje je 1868. sklopilo Hrvatsko-ugarsku nagodbu. Zvali su ga "ban kavalir" jer se odrekao banske plaće. Zahvalio se na banskoj časti 24. kolovoza 1883., kada bečka vlada nije pristala na ukidanje dvojezičnih hrvatsko-mađarskih grbova. U spomen na prerano preminuloga mlađeg sedamnaestogodišnjeg sina Marija Marka Aleksandra, dao je podići neogotičku kapelicu s obiteljskom

grobnicom na brežuljku iznad Našica. Kapelica, koju je projektirao Herman Bollé, posvećena je 23. studenoga 1881. godine.

Najstariji Ladislavov sin, dr. Teodor grof Pejačević (1855.-1928.), obnašao je čast hrvatskoga bana od 1903. do 1907. godine, zamijenivši bana Karla Khuena-Hedervaryja. Kao i njegov otac, i Teodor je napustio banski položaj nakon spora nastaloga jer je dao skinuti mađarske natpise sa zgrada državne željeznice. Prije banovanja, petnaest je godina bio veliki župan Virovitičke županije i grada Osijeka, počevši od 25. lipnja 1886. godine. Bio je imenovan 1913. godine ministrom za Hrvatsku u mađarskoj vladi grofa Tisze. Bio je pravi tajni savjetnik kralja Franje Josipa, vitez maloga križa Reda sv. Stjepana od 1898. i malteškoga reda od 1884. godine. Dr. Teodor Pejačević bio je jedan od najbogatijih velikaša u Hrvatskoj i Ugarskoj: gospodar je majorata u Našicama i nasljedni gospodar vlastelinstva Zomba u Tolnajske županije u Mađarskoj. Vlastelinstvo Našice u njegovo je doba zauzimalo 56.000 jutara zemljišta. Bio je na čelu svakoga dobročiniteljskog i socijalnog O sadašnjem stanju našičkih dvoraca razgovarali smo sa Silvijom Lučevnjak, ravnateljicom Zavičajnog muzeja Našice, koji je smješten u velikom dvorcu. Od nje smo saznali da su dvorci u vlasništvu grada, ali da

### SADAŠNJE STANJE

se za denacionalizaciju zanima Nikola Adamović, koji je po majci Pejačević, inače predsjednik Malteškog reda za Hrvatsku. Pretpostavlja se da zahtjev za povrat imovine nije toliko motiviran željom da se dobije u vlasništvo jedan ili oba dvorca,

rada u našičkom kraju. Od svoje mirovine utemeljio je 1907. godine zakladu za ustrojenje stipendija namijenjenih budućim glazbenicima, slikarima, kiparima i liječnicima.

Ljubav prema glazbi u obitelji Pejačević i u njihovim dvorcima u Našicama osobito su njegovale Gabrijela, žena Ladislava, i Lila, žena dr. Teodora, koje su bile i pokroviteljice Hrvatskoga glazbenoga zavoda u Zagrebu. U jakom glazbenom ozračju rodila se i rasla Teodora, poznatija pod imenom Dora, najstarija kćerka dr. Teodora grofa Pejačevića. Dora Pejačević (1885.-1923.) istaknuta je hrvatska skladateljica koja je, na žalost, kao i mnogi drugi umjetnici, bila poznatija i cjenjenija u inozemstvu nego u Hrvatskoj. Živjela je za glazbu i u glazbi u doba koje je u hrvatskoj muzici obilježeno kao

razmeđe zakasneloga romantizma Ivana Zajca i takozvanoga nacionalnog stila. Njezina ljubav u glazbi pripadala je Richardu Wagneru i Gustavu Mahleru, a očit je utjecaj Roberta Schumanna, Johannes Brahmsa, Edvarda Griega i Petra Čajkovskoga, zbog čega je koliko nadoknadom za vrijedne šume i perivoj. Inače je stanje velikog dvorca dosta loše, posebno u eksterijeru gdje je zidove značajno oštetila kapilarna vlaga, što je posebno uočljivo na stupovima altane na glavnom

pročelju, čija funkcija zbog velikih oštećenja dolazi u pitanje. To bi trebalo hitno sanirati, a prepreka je nedostatak novca. Inače se oko ulaza urušila vrijedna kamena ograda pa ju je gradska uprava dala demontirati.

glazbeni teoretičari često smatraju kasnoromantičarskom umjetnicom. Njezina su djela bila na repertoaru mnogih uglednih umjetnika, a ime joj se pojavljivalo na programima i koncertnim plakatima s najvećim svjetskim

skladateljima. Muzikolozi ističu da je postavila temelje novijoj hrvatskoj komornoj i koncertantnoj glazbi. Od njezinih 58 opusa, nastalih između 1897. i 1922. godine, najpoznatije joj je djelo klavirski koncert iz 1913., poznat kao prvi klavirski koncert u hrvatskoj glazbi te, po mnogima, najuspjeliji rad – simfonija u fis-molu iz 1918. godine.

Mladen i Bojana Obad Šćitaroci

Preneseno iz knjige:  
*Dvorci i perivoji u Slavoniji -  
- od Zagreba do Iloka*



Dora Pejačević (1910.)

## Dvorci i perivoji

---

Stanje nekadašnjega lijepog perivoja, koji je bio uređen u francuskom stilu, dosta je loše. Nedostaju nekadašnje stube, a dojam posebno kvari montažna ljetna pozornica koja je postavljena sedamdesetih godina i danas se ne rabi, ali ju nitko ne uklanja. U parku je osamdesetih godina zalaganjem našičkih ribolovaca uređen paviljon Dore Pejačević, u kojemu je, kako se vjeruje, slavna skladateljica skladala svoje kompozicije. Vrijedni ribolovci iz ŠUD Šaran uredili su i jezero koje su i poribljavali. Park se inače više ili manje redovito održava, posebno u okolici velikog dvorca, ali ostali se dijelovi toga velikog kompleksa ipak doimlju pomalo zapušteno i pretvaraju se u pravu šumu. No postoje planovi za njegovu potpuno uređenje.

Na manjem je dvorcu započela temeljita rekonstrukcija. Nedavno je kompletno uređeno krovništvo i zamijenjena dotrajala drvena građa. No za našeg posjeta radovi su stajali zato što je Ministarstvo kulture bilo dužno izvoditelju iz Osijeka. Postoji bojazan, spomenula je ravanateljica Zavičajnog muzeja, da zbog tih nesporazuma ne će biti temeljito obnovljeni vrijedna limarija krovništva i izvorni krovni prozori. Kada se konačno završi obnova krovništva predstoji i temeljita obnova pročelja. I to je pročelje stradalo od vlage zbog prokišnjanja potpuno dotrajalog krovništva. Na dvorcu je stradala i kamena balustrada na balkonu. U malom dvorcu je inače smješten HAK, auto-škola i osnovna glazbena škola Dore Pejačević. To za školu nisu pravi prostori i bilo bi najbolje kada se dvorac temeljito uredi da mu se namijeni neki primjereniji sadržaj, poput koncertnog ili izložbenog. B. N.



Sadašnje sjeverno pročelje malog dvorca